

Stora Karlsös fyr har blinkat i 130 år

Position: N 57°17', O 17°58'.

Karaktär: LFl (2) WR 12 s 56 m 16 M.

Svenskt fyrnummer: 425 000.

I klartext:

Två långa ljusblixtar med efterföljande mörker, en sekvens är 12 sekunder.

Fyrljuset är beläget 56 meter över havet

och nominella lysvidden är 16 nautiska mil (29,6 km)

Ar 1886 började projekteringen av fyren på Stora Karlsö. Arkitekt var Johan Höjer som var verksam på fyringenjörskontoret under Lotsverket. Fyrbyggnaden kom att bli en av de pampigaste i Sverige där inspiration hämtats från såväl dåtidens arkitektur som färgskala och material på Stora Karlsö. Vi vet

att Höjer själv var ute på ön vid flera tillfällen under projektering och byggnation.

När Lotsverket ville uppföra fyren såg Karlsö Jagt- och Djurskyddsförnings AB, Karlsöbolaget, en möjlighet att få till en byteshandel. Karlsöbolaget erbjöd de andelar av ön bolaget hade lyckats köpa in om Lots-

*Sedan 1887 har fyren
stadigt blinkat från sin plata.*

Foto: Magnus Melin.

verket exproprierade resten och sen gav Karlsöbolaget jakträtten för all framtid på ön. Nu nobbade lyckligtvis Lotsverket erbjödandet och exproprierade endast den mark de ville ha samt rätt till väg och båtlägen i Norder- och Suderhamn. Karlsöbolaget fick själv snällt köpa upp resten av ön av de olika andelsägarna.

Sten till väggarna bröts på Stora Karlsö i ett stenbrott cirka 400 meter söder om fyren. Alla kalkstensblock i fasad och dörr- och fönsteromfattningar är huggna på plats. För ett färdighugget stenblock fick stenhuggaren mellan 80 öre till 1 krona. Murarna fick mellan 22–40 öre per timme. Lönen betalades ut varannan vecka och på två veckor kunde en murare jobba upp till 155 timmar! Fyra oxar användes för alla transporter. Själva fyrbyggnaden kostade cirka 25 000 kronor att uppföra och därtill kom själva linsapparaten från Barbier & Fenestre i Paris och den kostade svindlande 16 000 kronor!

Tre generationers fyrapparater

1887 invigdes fyren och in flyttade en fyrmästare och en fyrvaktare i varsin lägenhet. Fyrmästaren fick två rum och kök till sin familj och fyrvaktaren fick ett rum och kök. En trappa upp låg Expeditionsrummet (idag Skolsalen). I bottenplan fanns vedbodrar, bagarstuga och torrklosetter. År 1889 inrättades en bifyr i norra gaveln, en bifyr som varnade för Scharlakansgrundet utanför Tofta.

Efter en olycka där en fyrvaktare drunknade och fyrmästaren fick sköta fyren själv i flera månader innan hjälp kunde påkallas, utökades personalen med ett fyrbiträde till vilken Fyrbiträdesbostaden byggdes på klippkanten år 1893. År 1904–05 byggdes mistlur och 1934 inreddes mistlurshuset med maskinrum med generatorer för elproduktion till fyren. 1974 automatiserades fyren, elkabel drogs ut till ön och personalen fick övergå i

De många trapporna i fyren är väl nötta. Förutom fyrförpersonal har här också trampat skolbarn, lärare, myndighetspersonal och på senare tid många, många turister. Foto: Magnus Melin.

anställning till Naturvårdsverket som tillsynsmän för det nyinrättade naturreservatet.

År 1989 drogs den statliga bemanningen in helt efter 102 års kontinuitet och sedan dess är Karlsöbolaget naturvårdsförvaltare för Stora Karlsö naturreservat och disponerar fyrvaktarlägenheten i Fyren för tillsynsmannen. Idag är Stora Karlsö fyrplats en av få fyrplatser där tre generationers fyrapparater kan beskådas uppmonterade. Därtill är bifyens linsapparat lämnad på plats helt orörd som den såg ut 1889.

Ett fantastiskt kulturarv som vi förvaltar och visar upp tillsammans med Sjöfartsverket!

*Petter Rimfors
Ordf. Karlsöbolaget*